

KLUBY SPORTOWE POLICJI PAŃSTWOWEJ W OKRESIE II RZECZYPOSPOLITEJ

Jacek Dworzecki

Zakład Historii Kultury Fizycznej
Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach

Streszczenie. Policyjne Kluby Sportowe funkcjonowały w odrodzonej Polsce przy wszystkich większych jednostkach Policji Państwowej. Zajmowały się propagowaniem wychowania fizycznego, a także rywalizacją sportową wśród funkcjonariuszy policji. W okresie międzywojennym istniało kilkadziesiąt policyjnych PKS-ów usytuowanych w XVI okręgach, na jakie podzielona była organizacja terenowa policji państwowej oraz w autonomicznym okręgu Policji Województwa Śląskiego. Członkami klubów byli w przeważającej większości policjanci, a prawidłowe funkcjonowanie zapewniały regularne dotacje z budżetów policji, jednostek samorządu terytorialnego oraz składek członkowskich. Sport odgrywał znaczącą rolę w organach porządku i bezpieczeństwa publicznego II Rzeczypospolitej.

Słowa kluczowe: Policyjny Klub Sportowy, Zawody Sportowe Policji Państwowej, Państwowa Odznaka Sprawności Fizycznej.

Ustawa o policji z dnia 24 lipca 1919 r. wprowadziła w życie funkcjonowanie jednostek policji na terenie całego kraju. Zgodnie z literą ustawy Policja Państwowa była państwową organizacją służby bezpieczeństwa, której zadanie stanowiła ochrona bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego w Polsce. Organizacja policji została dostosowana do podziału sądowego kraju. Władzę naczelną pełnił komendant główny zależny bezpośrednio od ministra spraw wewnętrznych. Na szczeblu województwa działały komendy okręgowe, pomimo że nie istniała wówczas administracja wojewódzka powołana dopiero ustawą z 2 sierpnia 1919 r. Na terenie powiatu funkcjonowały komendy powiatowe policji. Ponadto istniały jednostki policyjne równorzędne komendom powiatowym w miastach wydzielonych. Najmniejszymi komórkami były komisariaty, obejmujące całe miasto lub jego dzielnice, oraz posterunki, działające na terenie gminy, jej części lub kilku gmin¹.

¹ A. Misiuk, *Policja Państwowa 1919–1939*, PWN, Warszawa 1996, s. 21, 22.

Z inicjatywy Komendy Głównej Policji w Warszawie, od 1924 r. na ziemiach polskich zaczęto tworzyć przy jednostkach policji prosportowe organizacje zajmujące się działalnością ukierunkowaną na sport masowy mający m.in. podnosić sprawność ogólną funkcjonariuszy policji². W błyskawicznym tempie powstawały Policyjne Kluby Sportowe, Ogniska Sportowe Policji Państwowej czy też Koła Sportowe Rodzin Policyjnych. Zrzeszały tysiące zawodników, działaczy, członków. Na początku tworzone dla policjantów w ciągu kolejnych lat istnienia coraz bardziej otwierały się na zewnątrz.

Zdając sobie sprawę z konieczności podnoszenia ogólnej sprawności fizycznej przez policjantów, kierownictwo polskiej policji starało się tworzyć jak najlepsze warunki do uprawiania sportu przez swoich podwładnych. Błyskawicznie postępująca technicyzacja kraju sprawiała, że policjanci musieli być coraz sprawniejsi fizycznie, aby dotrzymać kroku przestępcom³.

Oprócz wyposażania w sprzęt i środki do walki z przestępczością, trzeba było rozbudować policyjną bazę sportową. Początki były trudne. Brakowało środków finansowych do realizacji przyjętych założeń. Problem ten stopniowo rozwiązywano poprzez wykorzystanie środków wygospodarowanych ze składek członkowskich pochodzących od zawodników i działaczy Policyjnych Klubów Sportowych. Z czasem budżet polskiej policji zaczął się klarować i powoli pojawiały się środki finansowe przeznaczone na działalność prosportową. Wobec tego „zryw” polskich policjantów nie pozostały obojętne organizacje samorządowe i wojewódzkie, które również ze swoich budżetów przyznawały dotacje pieniężne wykorzystywane przez Policyjne Kluby Sportowe⁴.

W okresie od utworzenia Policji Państwowej do wybuchu II wojny światowej na terenach II Rzeczypospolitej funkcjonowało kilkadziesiąt większych lub mniejszych PKS-ów. Niektóre z nich zakończyły swoją działalność z chwilą wybuchu II wojny światowej, nie odradzając się w powojennej rzeczywistości. Inne z oczywistych względów nie kontynuowały swojej działalności wraz z wcieleniem terenów, na których się znajdowały do Związku Radzieckiego. Przeróżne były dziedziny sportu jakie uprawiano w PKS-ach: narciarstwo, lekkoatletyka, ciężkoatletyka, zapasy, pływanie, strzelectwo, kolarstwo, tenis, kajakarstwo, sporty motorowe, gimnastyka, hippika, szachy, boks. Przede wszystkim należy wymienić te Policyjne Kluby Sportowe, o których było najgłośniejsze w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Skalę rozpiętości działających PKS-ów na terenach II Rzeczypospolitej, przedstawia mapa organizacji terenowej policji państwowej na dzień 1 kwietnia 1939 r.⁵

W tym czasie funkcjonowało 16 okręgów z jednostkami nadrzędnymi sprawującymi niejako nadzór nad pomniejszych posterunkami, komisariatami

² *Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego* (KPWS), Katowice 1924, s. 162.

³ „Na Posterunku” Warszawa 1926, nr 9, s. 172.

⁴ Tamże, 1928, nr 36, s. 668.

⁵ A. Misiuk, *Policja Państwowa 1919–1939*, PWN, Warszawa 1996, załącznik graficzny.

Ryc. 1. Mapa podziału administracyjnego Polski w 1939 r.

czy komendami na podległym terenie oraz autonomiczny okręg Policji Województwa Śląskiego.

W okręgu I Warszawskim działalność swą prowadziły: PKS Gostynin ze znakomitym lekkoatletą specjalistą od marszów st. post. Lipińskim; PKS Płock z sekcjami lekkoatletyczną; marsz – post. Nowak, post. Rajewski, post. Karwowski; skok wzwyż – post. Jędrzejewski oraz strzelecką – post. Pucka; PKS Sierpc z silną sekcją strzelecką – post. Stempsiński, przod. Wroński, post. Kuciński, post. Wójcik, st. post. Kielczyk, st. przod. Kostrzyca⁶.

Okręg II Łódzki to przede wszystkim PKS Łódź kierowany przez prezesa podkom. Kistera z sekcjami: strzelecką – st. post. Józef Czyż, post. Władysław

⁶ „Na Posterunku”, Warszawa 1926, nr 35, s. 632.

Jaros, sekcja hippiczna – post. Armanowski, st. przod. Pakuła, sekcja kolarska – post. Jan Głowacki, sekcja szermiercza – st. przod. Bolesław Banaś, sekcja pływacka – post. Trybuła, post. Dudek, post. Weretliczyk, oraz sekcja lekkoatletyczna – st. post. Szaflik, post. Jaros, post. Wesołowski, post. Mikołajewski; PKS Brzeziny z sekcją pływacką – post. Szczepaniak; PKS Sieradz sekcja pływacka – post. Dudek, post. Wojciechowski, sekcja wioślarska – post. Krawcowski, post. Jagiełło; PKS Piotrków sekcja kolarska – post. Kawecki, post. Przepiórka, post. Maksymowicz; PKS Opoczno; PKS Końskie sekcja pływacka – post. Baran, post. Dudziński oraz sekcja piłki nożnej; PKS Radomsko sekcja kolarska – post. Gwoździński, sekcja strzelecka – post. Trańd, post. Tarnarzewski⁷.

Okręg III Kielecki to PKS Kielce z sekcją lekkiej atletyki – sprinterzy 4×100 m sztafeta: post. Adamczyk, post. Skiba, st. post. Śliwa, przod. Wiśniewski, oraz sekcją bokserską – post. Wójcik, st. post. Adamczyk, przod. Kostrzewa, post. Szczepaniak; PKS Częstochowa sekcja kolarska (ok. 100 zawodników), sekcja piłki nożnej i sekcja bokserska; PKS Zawiercie, PKS Ostrowiec, PKS Skarżysko-Kamienna⁸.

Okręg IV Lublin to PKS Lublin z sekcjami lekkiej atletyki – skok o tyczce: post. Żak, marsz: post. Skwara, 100 m: post. Kulesza, post. Mateńko, dysk: post. Foks, sekcja kolarska: post. Dygza, sekcja strzelecka: post. Siemaszko, post. Filemon, post. Korczak; PKS Chełm Lubelski; PKS Biała Podlaska, sekcja lekkiej atletyki – marsz: post. Sztam, sekcja kolarska: st. post. Ratyński, sekcja strzelecka: post. Bogdański⁹.

Okręg V Białostocki PKS Białystok „Sparta” sekcja lekkoatletyczna – 100 i 200 m sprint: post. Bernard Zasłona, sekcja kolarska: post. Mirosław Zielnik, post. Alojzy Kull, post. Kazimierz Jachowski, sekcja narciarska: post. Józef Dobara; PKS Suwałki¹⁰.

Okręg VI Miasto Stołeczne Warszawa PKS Warszawa prezes nadkom. Dąbrowski, wiceprezes kom. Tarwid, sekcja lekkoatletyczna – 100 i 200 m sprint: post. Kwiatkowski, 800 m – post. Pucek, 1500 m post. Kacalak, dysk, kula, młot: post. Kartaszewski, oszczep: przod. Kozika, skok w dal i skok wzwyż przod. Klewek, skok o tyczce: st. post. Majewski, sekcja bokserska: post. Targowski, sekcja ciężkoatletyczna – zapaśnicy: post. Antoni Rokita, post. Władysław Rejniak, post. Stanisław Hłczyk, kierownik sekcji: st. przod. Mieczysław Szubański, sekcja strzelecka: post. Komar, st. post. Pitulej, sekcja piłki nożnej – kierownik: st. przod. Karolak, sekcja hippiczna – kierownik: nadkom. Szopa, sekcja pływacka: st. przod. Tratt, post. Krawczyński¹¹.

⁷ Tamże, 1937, nr 21, s. 490.

⁸ Tamże, 1931, nr 12, s. 232.

⁹ Tamże, 1929, nr 30, s. 479.

¹⁰ Tamże, 1936, nr 15, s. 246.

¹¹ „Na Posterunku”, Warszawa 1934, nr 43, s. 682.

Okręg VII Kraków to PKS Kraków z sekcją lekkiej atletyki – sprinterzy 4×400 m: post. Czosnek, post. Janiec, post. Maniek, post. Tyrkiel; PKS Biała – sekcja lekkiej atletyki – rzut granatem: post. Rutkowski; PKS Wadowice; PKS Bochnia z sekcjami piłki nożnej i sekcją strzelecką: post. Cempna; PKS Gorlice – sekcja strzelecka: st. post. Zabawa, sekcja lekkiej atletyki – marsze: post. Pachom, post. Kandela, post. Puzio; PKS Tarnów¹².

Okręg VIII Lwowski PKS Lwów; prezes podkom. Loho-Sobolewski, sekcja piłki nożnej – kierownik: podkom. Weber, sekcja strzelecka – kierownik: podkom. Balcer, sekcja lekkiej atletyki – post. Winnicki, post. Wójcik, post. Begej, post. Gembaszewski, kula: post. Berneś, zawodnicy sekcji strzeleckiej: post. Łapicki, st. post. Czyrkow, post. Prokop; PKS Jarosław z sekcją piłki nożnej; PKS Rzeszów z sekcją piłki nożnej; PKS Sanok, PKS Drohobycz¹³.

Okręg IX Tarnopolski PKS Tarnopol – zarząd: prezes nadkom. Zubik, wiceprezes asp. Bigda, sekretarz asp. Zabornik, gospodarz nadkom. Sawicki, skarbnik st. przod. Brunelik, sekcja strzelecka: st. post. Ceranowicz, post. Cichocki, post. Dor, post. Kasprzyk, st. przod. Greczyłko; PKS Zborów; PKS Trembówka; PKS Borszczowa: zarząd – prezes przod. Kowalski, sekretarz st. post. Radziszewski, skarbnik st. post. Duniewicz, gospodarz st. post. Rażny, sekcja piłki nożnej – kierownik: przod. Kowalski, sekcja kolarska¹⁴.

Okręg X Stanisławowski PKS Stanisławów: sekcja lekkiej atletyki, sekcja piłki nożnej; PKS Żydaczów – zarząd: prezes podkom. Dąbrowiecki, wiceprezes st. przod. Czermak, sekretarz post. Hill, skarbnik przod. Banaś, gospodarz przod. Szabyński członkowie zarządu: przod. Denysewicz, st. przod. Adamowski, przod. Mastalerz, st. post. Hamryszak, sekcja pływacka: post. Lepczyński, post. Piecuch, post. Wolak, st. przod. Wójcicki, przod. Poterała, sekcja wioślarska: post. Kowacz, st. przod. Czermak, post. Hill; PKS Kołomyja¹⁵.

Okręg XI Poznański PKS Poznań sekcja lekkiej atletyki – kula: post. Jeziołkowski; PKS Czarnków; PKS Środa sekcja kolarska: post. Bąk, post. Zinka, st. post. Culrowski; PKS Września; PKS Koło sekcja kolarska: post. Godziszewski; PKS Leszno sekcja strzelecka – przod. Józef Kończal; PKS Turek, sekcja kolarska: post. Sorge, post. Franciszczak, post. Wiśniewski, sekcja pływacka: post. Kaźmierczak, post. Krajewski, sekcja lekkiej atletyki – rzut granatem: post. Kleba, post. Matraszek, sekcja wioślarska: post. Jałkiewicz; PKS Kalisz sekcja strzelecka: post. Domański, st. przod. Wałczyński, sekcja lekkiej atletyki: st. post. Muszyński, post. Górski, przod. Wolny, sekcja kolarska: st. przod. Kartasiski, sekcja wioślarska: post. Modrzejewski, post. Ratynowski¹⁶.

¹² Tamże, 1936, nr 30, s. 712.

¹³ Tamże, 1937, nr 23, s. 539.

¹⁴ Tamże, 1930, nr 21, s. 327.

¹⁵ Tamże, 1928, nr 37, s. 591.

¹⁶ „Na Posterunku”, Warszawa 1935, nr 50, s. 834.

Okręg XII Toruński PKS Toruń sekcja lekkiej atletyki: post. Kuciapski – 3000 m, sekcja pływacka: post. Tataruch; PKS Gdynia sekcja pływacka: post. Filipowski, post. Bąk; PKS Kartuzy – zarząd: prezes st. przod. Kędziora, wiceprezes st. przod. Anioła, sekretarz przod. Romantowski, sekcja pływacka: post. Gdaniec; PKS Kościerzyna; PKS Starogard sekcja pływacka: st. post. Zawieja; PKS Grudziądz sekcja pływacka: st. post. Wrzesiński, st. post. Petrykowski, woźny Kamiński; PKS Nowe Miasto „Drwęca”: prezes przod. Banaszewski, sekretarz, post. Ceyman, skarbnik post. Dominiak, sekcja pływacka: post. Gołaszewski, post. Trzebiatowski, post. Szczygielski, post. Kopczyński, st. post. Szprynger, sekcja lekkiej atletyki, sekcja strzelecka, sekcja piłki nożnej; PKS Brodnica „Zbyszko” – zarząd: prezes podkom. Nowacki, wiceprezes st. przod. Prusakowski, skarbnik post. Andrearczyk, sekretarz st. przod. Piliński, sekcja strzelecka: post. Gulczyński, st. post. Zielaziński, st. post. Grylewicz, przod. Orzechowski; PKS Bydgoszcz; PKS Włocławek sekcja lekkiej atletyki – 100 m: post. Trzeciak, skok w dal: przod. Adamczewski, kula post. Knauerhaze¹⁷.

Okręg XIII Łucki PKS Łuck – prezes kom. Berenda, sekcja wioślarska: kom. Nowak, sekcja lekkiej atletyki – sztafeta 100×200×400×800: post. Hopcia, post. Boratyn, st. post. Hulawa, post. Borowiecki, sekcja strzelecka – kierownik: podkom. Kochmański, sekcja piłki nożnej – mistrzowie Wołynia, sekcja kolarska, sekcja pływacka sekcja narciarska, PKS Kowal; PKS Włodzimierz; PKS Równe, sekcja narciarska: post. Bogdanowicz, post. Puczyk, post. Oberda; PKS Krzemieniec¹⁸.

Okręg XIV Brzeski PKS Brześć sekcja pływacka; PKS Prużana: prezes kom. Mandziuk, sekretarz przod. Ereta, sekcja strzelecka: st. post. Karpiej, przod. Sobota, sekcja lekkiej atletyki: post. Dyba – młot, sekcja kolarska: przod. Borowiecki; PKS Pińsk; PKS Kobryń; PKS Kamień Koszyrski¹⁹.

Okręg XV Nowogrodzki PKS Nowogródek sekcja lekkiej atletyki – skok o tyczce: post. Popławski, dysk: post. Piątek, sekcja strzelecka: st. post. Witwicki, post. Dzwoniarek, marsz: post. Korewo, post. Kamierczak, post. Ojrzyński; PKS Wołyń; PKS Nieśwież; PKS Słonim²⁰.

Okręg XVI Wileński PKS Wilno sekcja szachowa – post. Jan Urbita, sekcja strzelecka: post. Derecki, sekcja kolarska: post. Franciszek Malec, post. Karol Mieczkowski, post. Józef Demidowicz, sekcja bokserska: post. Widam, sekcja narciarska: post. Kościnkiewicz, st. post. Rusznica, post. Szczepański, post. Cichoński, sekcja lekkiej atletyki, sekcja piłki nożnej, sekcja wioślarska; PKS Głębokie sekcja szachowa: st. post. Alfred Jakubiniec, sekcja lekkiej atletyki – oszczep: przod. Kisiel, 100 m przez płotki: przod. Dziedzic, 800 m: post.

¹⁷ Tamże, 1934, nr 40, s. 635.

¹⁸ Tamże, 1937, nr 23, s. 541.

¹⁹ „Na Posterunku”, Warszawa 1931, nr 12, s. 192.

²⁰ Tamże, 1932, nr 12, s. 223.

Chwalisz, sekcja strzelecka: przod. Parafinowicz; PKS Oszmiana sekcja lekkiej atletyki – skok o tyczce: post. Leszczyński, oszczep i rzut granatem: post. Marcinkiewicz; PKS Mołodeczno sekcja lekkiej atletyki – dysk: sierż. Kubiak, kula: sierż. Kubiak, 1500 m: post. Wąsik, 100 m post. Cichoński, sekcja bokserska – post. Cichoński²¹.

Na terenie autonomicznego okręgu Policji Województwa Śląskiego prężnie funkcjonował PKS Katowice – zarząd, prezes podkom. Piotr Urbańczyk, sekretarz przed. Kubica, skarbnik st. przod. Stanisław Zimnik z sekcjami – piłki nożnej: st. post. Alfons Rychter, bokserską: podkom. Ferdynand Guziur, lekkoatletyczną: podkom. Józef Maślanka, narciarską: podkom. Wójcik, ciężkoatletyczną: post. Kiciński, szachową: asp. Jan Kubaczka, pływacką: podkom. Ignacy Piechaczek, szermierczą: nadkom. Jakub Hostyński, tenisową: nadkom. Ludwik Kloske, strzelecką: podinsp. Jan Starzyk, kolarską: st. post. Jan Dublaszewski, hippiczną: asp. Edward Marcol²².

Wymienione organizacje prosportowe dały solidne podwaliny pod tworzenie się w odradzającej powojennej Polsce, klubów sportowych pod patronatem resortu spraw wewnętrznych.

Roczny terminarz rozgrywek, zawodów organizowanych przez Policyjne Kluby Sportowe, a także zawodów organizowanych przez inne instytucje i kluby sportowe, w których zawodnicy PKS-ów brali udział był z roku na rok coraz bardziej imponujący i obfitował w duże imprezy sportowe. W „Kalendarzu zawodów i imprez sportowych w miesiącu czerwcu 1937 r.” organizowanych zarówno przez Policyjne Kluby Sportowe jak i inne kluby i stowarzyszenia, znajdujemy informację, że PKS-y wzięły udział w 95 imprezach sportowych²³.

Kierownictwo Polskiej Policji, wychodząc niejako naprzeciw oczekiwaniom żwawo powstających PKS-ów, zdecydowało o corocznej organizacji zawodów Sportowych Policji Państwowej i już w październiku 1926 r. zorganizowano I Policyjne Zawody Sportowe w Warszawie²⁴. Wydany na tą okazję przez Komendanta Głównego Policji okólnik nr 1363 z dn. 23 lipca 1926 r., mówił o organizacji zawodów, w tym m.in. o konkurencjach, jakie będą rozgrywane na obiektach Policyjnego Klubu Sportowego Miasta Stołecznego Warszawy. Zaplanowano rywalizację w następujących konkurencjach sportowych: biegi – sprint 100 m, 3 km na przełaj, chód 5 km z obciążeniem (plecak, umundurowanie służbowe, broń służbowa), skoki w wzwyż i w dal z rozbiegu, pchnięcie kulą i rzut granatem. Technika pchnięcia kulą z koła miała się odbyć według przepisów PZLA, natomiast przy rzucie granatem na odległość była dozwolona dowolna technika pod warunkiem, że rzucający zawodnik nie prze-

²¹ Tamże, 1934, nr 4 9, s. 778.

²² J. Dworzecki, *Geneza i rozwój PKS Katowice w latach 1924–1939*, AWF Katowice 2004, s. 46–61.

²³ „Na Posterunku”, Warszawa 1937, nr 22, s. 514, 515.

²⁴ Tamże, 1926, nr 29, s. 561.

kroczył 5-metrowej szerokości pasa wyznaczonego do wykonania rzutu. Ponadto kierownictwo Policji organizujące zawody przewidziało możliwość rozegrania jeszcze innych konkurencji rzutowych, jak: rzut oszczepem i rzut dyskiem według przepisów PZLA, pod warunkiem zgłoszenia się do każdej z tych konkurencji co najmniej po 10 zawodników. Udział w zawodach mogli wziąć zarówno wyżsi, jak i niżsi funkcjonariusze oraz urzędnicy Policji Państwowej. Uczestnicy zawodów powinni mieć ze sobą stroje i obuwie sportowe, co w owym czasie nie było sprawą powszechną. Koszty dojazdu i utrzymania na zawodach ponosili uczestnicy, a organizator zapewniał nocleg w koszarach policyjnych. Zgłoszenia zawodników z wyszczególnionymi danymi osobowymi, tj. imieniem, nazwiskiem, stopniem służbowym oraz jednostką macierzystą polecono przesłać komendantom wojewódzkim właściwym miejscowo dla uczestników, w terminie do połowy września 1926 r., do kierownictwa Komendy Głównej Policji w Warszawie (organizatora zawodów). Dla uczestników I Policyjnych Zawodów Sportowych przewidziano nagrody w postaci żetonów i pamiątkowych przedmiotów. Z okazji odbywania się Policyjnych Zawodów Sportowych organizatorzy wydawali pamiątkowe odznaki, które wręczano uczestnikom.

Kolejne Ogólnokrajowe Zawody Sportowe Policji w okresie międzywojennym odbywały się w następujących terminach: II zawody – 1927 r. Warszawa, III – 1928 r. Warszawa, IV – 1929 r. Katowice. W latach 1930–1933 Komenda Główna Policji nie organizowała zawodów, z powodu braku środków finansowych. W 1934 r. zbiegały się dwie rocznice ważne dla polskich policjantów, a także całego narodu. Mijało 20 lat od chwili powstania pierwszych Ochotniczych Oddziałów Polskiej Służby Bezpieczeństwa na ziemiach byłej Kongresówki oraz 15 lat od czasu utworzenia Policji Państwowej. Pomimo nadal trudnej sytuacji finansowej kierownictwo Polskiej Policji Państwowej zdecydowało o zorganizowaniu V Ogólnokrajowych Zawodów Sportowych policji Państwowej mających uświetnić zbieg obu rocznic. Planowano rozegrać rywalizacje sportowe w następujących dyscyplinach: lekkoatletyka, boks, szermierka, hippika, sporty wodne tj. pływanie, skoki i wioślarstwo, kolarstwo, marsze, ciężkoatletykę i strzelectwo²⁵. W poszczególnych rodzajach sportów przewidziano następujące konkurencje: lekkoatletyka – biegi 100, 200, 400, 800, 1500, 3000, 5000, 10 000 m, bieg 110 m przez płotki oraz sztafety 4×100, 4×200, 4×400, 4×800 m. W lekkoatletycznych konkurencjach rzutowych: rzut dyskiem, oszczepem, granatem oraz pchnięcie kulą. W skokach – skok w dal i wzwyż z rozbiegu oraz skok o tyczce. W boksie planowano rozegrać walki bokserskie we wszystkich kategoriach wagowych od wagi lekkiej począwszy. Pojedynki miały być trzyrundowe, po trzy minuty każda z rund. W szermierce planowano rozegranie pojedynków indywidualnych trzema rodzajami broni – szablą, szpadą i floretem.

²⁵ „Na Posterunku”, Warszawa 1934, nr 30, s. 472.

Zawody hippiczne, skoki podzielono tworząc dwa stopnie trudności. Osobno dla oficerów i osobno dla szeregowych policji. W stosunku do oficerów wymagania w zakresie liczby pokonywanych przeszkód, ich wysokości, szerokości oraz dystansu do pokonania były wyższe niż dla szeregowych, co miało odzwierciedlać większe obycie tych pierwszych w jeździe konnej.

W latach 1935–1938 regularnie organizowano na boisku Policyjnego Klubu Sportowego Miasta Stołecznego Warszawy Ogólnopolskie Zawody Sportowe Policji Państwowej. Do wybuchu II wojny światowej w sumie 9-krotnie odbyły się Zawody Sportowe Policji Państwowej, a jaką rangę i znaczenie miały, może chociażby świadczyć fakt, iż w otwarciu tych imprez i śledzeniu ich przebiegu brały udział osobistości polskiej sceny politycznej, a nierzadko również goście zagraniczni²⁶.

Bodźcem motywującym policjantów do czynnego uprawiania sportu i podnoszenia swojej sprawności fizycznej, było zdobywanie państwowych odznak sportowych²⁷. Ilość zdobytych Państwowych Odznak Sportowych przez Policjantów w roku 1933 obrazuje tabela 1, w której zawarte są dane uzyskane z materiałów Muzeum Policji w Warszawie²⁸.

Tabela 1. Liczba zdobytych przez policjantów Państwowych Odznak Sportowych w roku 1933 według gazety „Na Posterunku”

Województwo	Liczba policjantów w 1933 r.	Państwowa Odznaka Sportowa			razem	% odznaczonych
		klasa				
		1	2	3		
Wołyńskie	1761	62	653	922	1637	90,7
Łódzkie	2682	235	652	703	1590	57,9
Śląskie	2314	152	940	423	1515	47,2
Lwowskie	2590	102	528	628	1258	48
Wileńskie	1386	60	560	520	1140	82,1
Białostockie	1358	131	595	331	1057	75,1
Poznańskie	1545	286	440	153	879	53,5
Pomorskie	1200	221	297	321	839	66,9
Poleskie	1147	27	386	417	830	76,3
Warszawskie	1401	115	503	205	823	56,6
Krakowskie	1683	44	406	310	760	44,2
Nowogrodzkie	1040	28	194	189	411	38,6
Stanisławowskie	1302	36	173	195	404	30,3
Lubelskie	1464	68	199	106	373	24,5

²⁶ „Na Posterunku”, Warszawa 1928, nr 38, s. tytułowa.

²⁷ *Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego* (KPWŚ), 1930, s. 290.

²⁸ „Na Posterunku”, Warszawa 1933, nr 30, s. 475.

Kieleckie	2305	22	83	117	222	9,4
Tarnopolskie	1314	15	119	72	206	15,3
m.st. Warszawa	3482	9	59	54	122	4,5
Razem	27 660	1613	6787	5666	14 066	54,1

Państwowa odznaka sportowa była trzystopniowa: 3 klasy, 2 klasy, i 1 klasy. Kolejno policjanci-sportowcy uzyskiwali odznaki poszczególnych klas w zależności od posiadanych umiejętności i nabytej sprawności fizycznej. Państwowa Odznaka Sportowa została ustanowiona rozporządzeniem Rady Ministrów w dniu 27 czerwca 1930 r. (Monitor Polski nr 169 z dnia 24 sierpnia 1930 r. poz. 255). POS winna być noszona przez oficerów policji przy noszeniu pasa głównego z paskiem poprzecznym (przezramiennym), na tym pasku na wysokości pierwszego guzika kurtki. Szeregowi policji powinni nosić POS na prawej piersi na wysokości pierwszego guzika kurtki, w połowie odległości między zapięciem kurtki a wszyciem rękawa. Jednak przy noszeniu pasa głównego z paskiem przezramiennym przez oba korpusy POS należało umieszczać na pasku na wysokości pierwszego guzika kurtki. Zabronione było jakiegokolwiek noszenie miniatur Państwowej Odznaki Sportowej na mundurze²⁹. Ponadto kierownictwo Komendy Głównej Policji sprawujące pieczę nad policyjnymi PKS-ami zdecydowało się na ujednolicenie strojów sportowych, w jakich zawodnicy startowali w zawodach³⁰.

Niezależnie od tego, z którego okręgu i klubu pochodził zawodnik, winien on posiadać ubiór sportowy zgodny z wytycznymi. Koszulka biała z granatową lamówką szerokości 1 cm, wokół szyi i ramion, przy czym zawodnicy uprawiający lekkoatletykę z rękawami długości 10 cm, dla wioślarzy i bokserów bez rękawków, koszulki dla zawodników piłki nożnej z rękawkami „do kiści” rąk i „wykładanym” kołnierzykiem, który był sznurowany na piersiach. Kołnierzyk, mankiety i oblamowanie rozcięcia na piersi koloru granatowego. Na każdej koszulce po lewej stronie na piersi miała znajdować się tarcza koloru biało-granatowego z naszytymi lub wyhaftowanymi literami P.P. (tzn. Policja Państwowa) i rzymską cyfrą komendy wojewódzkiej (nr okręgu). Wysokość tarczy 10 cm, szerokość 7 cm. Spodenki winny być koloru granatowego długości sięgającej do połowy ud, ściągane w biodrach tasiemką, bez rozporka. Dla drużyn piłkarskich pończochy (getry) powinny być koloru granatowego z białym paskiem na odwinieciu. Taki sportowy ubiór obowiązywał sportowców – policjantów na zawodach reprezentacyjnych, natomiast na zawodach o charakterze lokalnym barwy klubowe mogły być dowolnego koloru, jednakże powinny być jednolitego koloru dla całych drużyn, np. z powodu łatwiejszej identyfikacji zawodników i drużyn przez sędziów.

²⁹ *Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego* (KPWS), 1930, s. 290.

³⁰ „Na Posterunku”, Warszawa 1928, nr 32.

Zawody organizowane przez PKS-y dostarczały sportowych emocji dla zawsze licznie zgromadzonej publiczności, ale przede wszystkim były sprawdzianem dla samych policjantów-sportowców. To właśnie oni w latach 20. i 30. XX w. byli trzonem polskich reprezentacji w wielu dyscyplinach. Nie sposób pominąć takie postacie, jak lekkoatleta post. Bernard Zasłona³¹, zapaśnicy – post. Władysław Rejniak i post. Stanisław Ilczyk³², skoczek wzwyż st. przod. Tadeusz Rokicki³³, skoczek w dal post. Stanisław Kwasek³⁴ czy kolarz post. Władysław Synowiec³⁵. Rozmach jaki przybrała organizacja okołopolicyjnego sportu po odzyskaniu przez Polskę niepodległości był imponujący. Powstanie Policyjnych Klubów Sportowych, organizacja zawodów, zasięg i rozmiary rozpropagowania sportu na terenie całej II Rzeczypospolitej na bazie PKS-ów, spowodowały iż sport w kraju wyniszczonym i podzielonym przez lata zaborów pięknie rozkwitł. Chociaż przytłamszony wybuchem II wojny światowej, dał podwaliny do kontynuacji w innych powojennych realiach, stając się jednocześnie immanentnym elementem wychowania i oddziaływania ogólnooświatowego Polaków.

POLISH POLICE SPORTS CLUBS IN II REPUBLIC OF POLAND

Summary. Polish Police Sports Clubs functioned in Poland after the rebirth of the Polish State at main Polish Police Units. They propagated physical education and competition among police officers. In the interwar period there were several dozen Polish Sports Clubs and the local police organisation was divided into XVI districts as well as Polish Sports Clubs. Besides the Clubs, there was also The Independent District of Silesian Police. The members of the Polish Sports Clubs were high and low rank police officers. The Polish Sports Clubs were subsidized by Police, local authorities and membership fees. Sport played a significant part in functioning of safety and order bodies of II Republic of Poland.

Key words: Police Sports Clubs, Polish Police Sports Competition, The State Fitness Order

³¹ „Na Posterunku”, Warszawa 1936, nr 52, s. 986.

³² Tamże, 1936, nr 27, s. 459.

³³ Tamże, 1928, nr 38, s. 596.

³⁴ Tamże, 1928, nr 38, s. 596.

³⁵ Tamże, 1936, nr 52, s. 986.